Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2014-03-27

LS 1402-0197

Landstingsstyrelsen

LANDSTINGSSTYRELSEN
14-04-08 00029

Yttrande över betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79)

Föredragande landstingsråd: Anna Starbrink

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79) i enlighet med bilagt förslag.

Landstingsrådsberedningens motivering

Inom Stockholms läns landsting finns idag en stor mångfald av vårdgivare. Genom de valfrihetsreformer som genomförts har medborgarna i länet goda möjligheter att välja vårdcentral, mödravårdsmottagning, vaccinationscentral och olika slags specialistvård. Den ökade mångfalden har åstadkommit avsevärda förbättringar för patienterna, inte minst genom att tillgängligheten förbättrats och vårdköer kapats.

Även för vårdpersonalen har det öppnats nya möjligheter. Förutsättningarna att starta eget har förbättrats och arbetsmarknaden utvecklats genom att det nu finns andra arbetsgivare än landstinget att söka sig till. Denna utveckling har samtidigt aktualiserat behovet av en regelöversyn för att säkerställa att de nya driftformerna inte medför några förändringar i medarbetarnas möjligheter att tryggt kunna rapportera om förhållanden i verksamheterna som det finns anledning att uppmärksamma.

Meddelarskyddet är ett fundament i svensk offentlig verksamhet och skyddat i grundlagen. Motsvarande rättigheter och skydd för medarbetarna ska gälla även i enskilt drivna vård- och omsorgsverksamheter som finansieras av det offentliga.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 10 mars 2014
Förslag till yttrande den 10 mars 2014

Torbjörn Rosdahl

Anna Starbrink

Kristoffer Tamsons

Landstingsstyrelsens förvaltning
SLL Juridik och upphandling

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2014-03-10

LS 1402-0197

Handläggare:
Jan Vikenhem

Landstingsstyrelsen

Ankom
Stockholms läns landsting
2014 -03- 12
Dnr LS 1402-0197
Rokel V

Yttrande över betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79)

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79).

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 10 mars 2014
Förslag till yttrande den 10 mars 2014

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Justitiedepartementet över betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79) i enlighet med bilagt förslag.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
På regeringens uppdrag har en särskild utredare utrett frågan om hur ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet och då framför allt i sådan verksamhet som avser vård, skola och omsorg, ska kunna utformas. I betänkandet föreslås en ny lag som ger samma skydd för anställda och inhyrda i företag som gäller för de som är anställda i offentlig verksamhet. Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Bakgrund
Utvecklingen har under de senaste decennierna gått mot att allt fler offentligt finansierade verksamheter drivs i privat regi och det har i sin tur medfört ett ökat behov av stärkt skydd för privatanställda i dessa

verksamheter att tryggt kunna rapportera om förhållanden som det i samhället finns anledning att särskilt uppmärksamma. Mot bakgrund av detta har en särskild utredare fått i uppdrag att utreda hur ett stärkt meddelarskydd kan utformas för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet och då framför allt inom vård, skola och omsorg. Så långt som det är möjligt skulle det vara detsamma som för offentligt anställda.

Utredningen föreslår en ny lag, lag om rätt att meddela uppgifter för verksamma inom enskilt bedrivna verksamheter, för att reglera meddelarskyddet i förhållande till privata arbetsgivare inom verksamhetsområdena vård, skola och omsorg. Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2015.

Lagen utformas med det grundlagsreglerade meddelarskyddet som förebild. Meddelarskyddet är ett samlingsnamn för en uppsättning regler vars syfte är att bidra till offentlighetsprincipen. Meddelarskyddet består av meddelarfriheten, anskaffarfriheten och anonymitetsskyddet. Anonymitetsskyddet består i sin tur av källskyddet och efterforskningsförbudet. Till efterforskningsförbudet kan man också koppla repressalieförbudet. Meddelarskyddet syftar till att göra det möjligt att straffritt lämna annars sekretessbelagda uppgifter till vissa massmedia för publicering samt möjliggöra för meddelaren att vara anonym. Meddelarfriheten ger dock inte rätt att i motsvarande situation lämna ut handlingar.

Lagen som föreslås ger samma skydd för anställda och inhyrda i företag som gäller för de som är anställda i offentlig verksamhet. Idag gäller inte meddelarskydd för uppgifter som omfattas av den lagstadgade tystnadsplikten för t.ex. hälso- och sjukvårdspersonal. Det förstärkta meddelarskyddet som nu föreslås syftar inte till förändring av detta utan det ska gälla för de privatanställda på samma sätt som för de offentliganställda. Den nya lagen omfattar verksamhet som tillhör skolväsendet, vården och socialtjänsten och definieras i den förslagna lagen utifrån de lagar som reglerar respektive verksamhet. För vården är det hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen.

Enskilda verksamheter inom vård, skola och omsorg som helt saknar offentlig finansiering omfattas inte av lagen. Likaså undantas de kommunalägda företagen eftersom meddelarskydd redan gäller för dem enligt den nuvarande lagstiftningen. På samma sätt som personer i företagsledande ställning undantas från meddelarskydd i de kommunala företagen undantas de även i nu föreslagen lag.

I utredningen analyseras gränsdragningarna och konsekvenserna av förstärkt meddelarskydd för skyddet för företagshemligheter. Utredningens sammanfattande bedömning är att inom de verksamheter som nu meddelarskyddet föreslås införas i är samhällsintresset större än företagens intresse av att skydda sina företagsintressen. För att undvika skadeståndsskyldighet för arbetstagare införs en särskild bestämmelse i lagen om företagshemligheter.

Möjligheterna att avtala om tystnadsplikt inskränks genom lagförslaget. På arbetsmarknaden förekommer avtalsbaserade tystnadsplikter, underförstådda eller reglerade i anställningsavtal, kollektivavtal eller på annat sätt. Det kan enligt utredningen inte anses strida mot Sveriges internationella förpliktelser att genom den föreslagna och tvingande lagen inskränka verkningarna av de avtal som kan ha träffats på området. Att den föreslagna lagen är tvingande på detta sätt innebär att det inte är möjligt att med bindande verkan träffa avtal – enskilt anställningsavtal eller kollektivavtal – som i förhållande till lagens bestämmelser utvidgar arbetsgivarens möjligheter att ingripa mot eller efterforska anställda som utnyttjat rätten att meddela uppgifter.

På samma sätt som i grundlagsregleringarna ska, enligt förslaget, överträdelser av efterforsknings- och repressalieförbuden vara kriminaliserade med böter och fängelsestraff i straffskalan. Allmän åklagare ska vara behörig att fatta beslut om förundersökning och åtal.

Överväganden
Landstinget har för flera år sedan bestämt att samma meddelarfrihet som gäller för offentliganställda ska gälla för de som är arbetstagare i de företag som landstinget har vårdavtal med. Att detta nu görs obligatoriskt undanröjer de frågeställningar som tidigare har funnits avseende regleringen och lagförslaget bör tillstyrkas. Förslag till yttrande framgår av bilagan.

Yttrandet har tagits fram i samråd med SLL Personal och utbildning.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet föranleder inga ekonomiska konsekvenser för landstinget.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Toivo Heinsoo
Landstingsdirektör

Anne Rundquist
Chefsjurist

Landstingsstyrelsen

FÖRSLAG TILL YTTRANDE
2014-03-10

Diarienummer
LS 1402-0197

Justitiedepartementet

Yttrande över betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79)

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (SOU 2013:79)

Stockholms läns landsting lämnar med anledning av detta följande synpunkter.

Stockholms läns landsting har sedan flera år tillbaka en bestämmelse i vårdavtalen som innebär att meddelarfrihet gäller för de anställda i företagen som ingått sådant avtal med landstinget. Landstinget välkomnar och tillstyrker en lagreglering av meddelarskyddet.

Stockholms läns landsting vill dock framföra följande angående hur två grundläggande begrepp definierats.

I den fortsatta beredningen bör det enligt Stockholms läns landsting övervägas om förslaget till definition av begreppet privata utförare i lagrådsremissen Privata utförare av kommunal verksamhet avseende ändringar i kommunallagen påverkar den nya lagen om meddelarskydd. I lagrådsremissen föreslås följande definition under rubriken Privata utförare (18 c §): Med en privat utförare avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand om vården av en kommunal angelägenhet enligt 16 §. Med en privat utförare avses inte ett hel- eller delägt kommunalt bolag och inte heller en sådan stiftelse eller förening som avses i 18 b §.

Stockholms läns landsting har inget att erinra mot den definition av begreppet hälso- och sjukvård och tandvård som görs i förslaget till lag men vill peka på att begreppet är vidare i hälso- och sjukvårdslagen än vad som anges i betänkandets avsnitt 9.2.1. Till hälso- och sjukvården hör enligt hälso- och sjukvårdslagen även sjuktransporter samt att ta hand om avlidna. Detta bör klargöras i det fortsatta arbetet. Det faller sig naturligt att begreppet i förslaget till ny patientlag (lagrådsremissen 1 kap. 5 §) har

definierats på det sättet att omhändertagande av avlidna inte ingår. Där avses således med hälso- och sjukvård dels åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador, dels sjuktransporter. Stockholms läns landsting utgår ifrån och anser att det är nödvändigt att i det fortsatta arbetet klargörs att den nya lagen om meddelarskydd ska vara tillämplig även då sjuktransporter utförs eller avlidna tas om hand.